

Julie Grefstad

En vurdering av hvorvidt familieråd som metode kan bidra til å ivareta barns rett til medvirkning.

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Turid Midjo

Mai 2020

Julie Grefstad

En vurdering av hvorvidt familieråd som metode kan bidra til å ivareta barns rett til medvirkning.

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Turid Midjo
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Abstract

International and Norwegian law has given children certain rights. One of these rights is the right to complicity. All children have a right to be heard in cases that regard them. The child will not always be aware of its rights, and it is therefore the responsibility of the social worker in the Norwegian children's welfare to ensure they are secured. There exist several methods that aim to include the child in a greater way and thus ensure the child's right to complicity. Family council is one such method. In family council, the child is in the centre. The main goal with the method is to improve the situation for the child.

The author has done a literature study to review how family council as a method can be used by the social workers in the Norwegian children's welfare to ensure the right to complicity. Family council contributes to recognize the child's perspective by putting the child in centre. Recognition is important for the child's self-realization and its own self-perception. Children that are not recognized may experience challenges with identity development later in life. Family council therefore has a great potential to maintain and ensure children's rights for user complicity in the Norwegian children's welfare. In the performed literature study, it is confirmed by several independent sources that the method contributes to balance the power differential between the professional social worker and the user. It was found that it requires more prioritization of time and resources in Norwegian child's welfare to implement the method. Thorough preparatory work is essential when utilizing the family council method to ensure the child's right to complicity.

The method has some central challenges and opportunities because it does not necessarily need to involve the social worker during execution. The child can be marginalized if other stakeholders take too much focus in the council. The social worker can also have difficulties identifying such situations because he or she is not taking part in the physical council. Preparatory work and dialogue with all stakeholders can alleviate some of these challenges.

Index terms: user complicity, children, complicity, children welfare, family council, power and participation.

Sammendrag

Internasjonal og norsk lov har tildelt barn visse rettigheter. En av disse rettighetene er retten til medvirkning. Alle barn har rett til å bli hørt i saker som berører dem. Barnet vil ikke bestandig være klar over sine rettigheter, derfor er det i barnevernet sosialarbeideren som sitter på dette ansvaret. Det finnes flere metoder som tar sikte på å inkludere barnet i større grad og som dermed muligens innfrir kravet om medvirkning. Familieråd er en slik metode. I familieråd er barnet i sentrum og hovedmålet med metoden er å forbedre situasjonen for barnet.

Forfatteren har gjort en litteraturstudie for å undersøke hvordan familieråd som metode kan blir brukt av sosialarbeidere i barnevernet for å ivareta barnets rett til medvirkning. Familieråd bidrar til å anerkjenne barnets perspektiv ved å sette barnet i sentrum. Anerkjennelse er viktig for at barnet skal realisere seg selv og føle seg betydningsfull og viktig. Barn som ikke blir anerkjent kan ha utfordring knyttet til identitetsutvikling senere. Familieråd har derfor et stort potensial for å ivareta barns rettigheter til brukermedvirkning i barnevernet. Dette har undertegnede fått bekreftet av flere uavhengige kilder som viser til at metoden bidrar til å utjevne maktbalansen mellom profesjonsutøver og bruker. Det kreves mer prioritering av tid og ressurser i norsk barnevern for å implementere metoden. Godt forarbeid ved bruk av familierådsmetoden er funnet til å være essensielt for at barnets rett til medvirkning skal fungere best mulig.

Metoden har noen sentrale utfordringer og muligheter på grunn av den ikke nødvendigvis trenger å involvere sosialarbeideren under selve utførelsen av familierådet. Barnet kan bli marginalisert dersom andre aktører tar for mye fokus. Sosialarbeideren kan også slite med å identifisere slike situasjoner på grunn av at man ikke deltar. Forberedelse og dialog med alle parter vil kunne hjelpe i slike situasjoner.

Nøkkelord: brukermedvirkning, barn, medvirkning, barnevernet, familieråd, makt og deltakelse.

Innholdsfortegnelse

Abstract	1
Sammendrag	2
1. Innledning.....	4
1.1 Presentasjon av tema og valgt problemstilling.....	4
1.2 Relevansen for sosialt arbeid.....	6
1.3 Oppgavens videre oppbygging.....	6
2. Metode.....	7
2.1 Forforståelse	7
2.2 Litteraturstudie - en kvalitativ metode	7
2.3 Litteratursøk	8
3. Teori og litteratur	9
3.1 Barns medvirkning	9
3.2 Maktaspektet	10
3.3 Anerkjennelse.....	11
3.4 Familieråd som metode	13
4. Diskusjon.....	14
Familieråd - en metode som inkluderer barnet i større grad?.....	14
4.1 Anerkjennelse av barnets perspektiv	15
4.2 Barnet som reell aktør	15
4.3 Hva er positivt med familieråd som metode?.....	17
4.4 Hva kan være utfordringene til familieråd som metode?.....	18
4.5 Hva kan forbedres med familieråd for å bedre ivareta barnets rett til medvirkning?	18
5. Konklusjon	20
6. Litteraturliste	22

1. Innledning

1.1 Presentasjon av tema og valgt problemstilling

Som profesjonsutøver i barnevernet har man et ansvar for å ivareta barnets beste. Dette hensynet er lovfestet i internasjonal rett gjennom FNs barnekonvensjon artikkel 3 (1989) som sier at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle avgjørelser som berører barn (Barnekonvensjonen, 1989). Hva som er til barnets beste i en barnevernssak skal være basert på individuelle vurderinger i hver enkelt sak. I en barnevernssak har barnet rett til å uttrykke sin egen mening og den skal tillegges vekt i vurderingen. Hva som er til det beste for barnet er nært knyttet opp til kravet om medvirkning (Utdanningsdirektoratet, 2017). Det som er til barnets beste er ikke nødvendigvis i alle tilfeller det som barnet selv gir uttrykk for gjennom deltakelse. Derfor er det viktig at man som profesjonsutøver hensyntar begge disse rettighetene på en forsvarlig måte. Her vil makten man sitter på i form av å være sosialarbeider være av betydning. Videre i denne oppgaven har forfatteren valgt å rette søkelyset på barnets rett til medvirkning som er en del av prinsippet om barnets beste.

I 1991 ratifiserte Norge FNs barnekonvensjon. I Barnekonvensjonen artikkel 12 er barnets rett til medvirkning lovfestet (Barnekonvensjonen, 1989). Dermed fikk barns rettigheter et stort fokus i norsk lovgivning. Blant annet er Grunnloven § 104 inspirert av FNs barnekonvensjon artikkel 12 og den sier at alle barn *“Har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv”* (Grunnloven, 1814). Som vi kan se av grunnlovsbestemmelsen er alle barn i Norge derfor tildelt de samme rettighetene uavhengig av andre forhold. Retten til medvirkning innebærer at barn har rett til å fullt ut delta og uttale seg i saker som berører dem, likevel er det et viktig poeng at barn ikke har en plikt til å si sin mening (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017-2017). Retten til medvirkning innebærer derfor også en rett til å ikke ville uttale seg. Det at et barn ikke ønsker å si noe er derfor også en form for medvirkning. Dette kan fort bli glemt med tanke på at medvirkning er et ord som ofte kan assosieres med å delta aktivt og si høyt ifra hva man selv mener.

Barnevernet i Norge jobber etter Barnevernloven hvor barnets rett til medvirkning er lovfestet i § 1-6 (Barnevernloven, 1992). Formålet med denne bestemmelsen er blant annet å styrke barns medvirkning og innflytelse i barnevernet. Ved å la barnet medvirke bidrar man til å få frem barnets perspektiv i tillegg til å gi bedre rettsikkerhet for barnet (Bunkholdt & Kvaran,

2015). Et barn som er i kontakt med barnevernet er ofte i en sårbar posisjon og har ikke nødvendigvis de samme forutsetningene for å bli hørt. I det ligger det at barn generelt er en gruppe som er underordnet voksne. I tillegg vil barn som er i direkte kontakt med barnevernet være avhengig av det offentlige hjelpeapparatet og det kan bidra til å forsterke den allerede sårbare posisjonen som barn har i samfunnet. Derfor er det viktig at barnet blir møtt av trygge og stabile voksne som ivaretar barnets rettigheter (Backe-Hansen, 2016). Som vi ser, står barnets rett til å medvirke i egen sak sterkt i norsk lov. Fokuset på barnet er også et viktig prinsipp i det norske barnevernet. Norge skiller seg derfor ut med tanke på at barnevernet er mer “child-centered” enn i for eksempel anglo-amerikansk barnevern (Christiansen, 2012). Barn er likestilt med voksne i det norske samfunnet og i hjelpeapparatet. Et barn har derfor akkurat de samme rettighetene til å bli hørt og inkludert i saker som berører dem som en voksen. Forskjellen er at barn ikke har de samme forutsetningene for å vite om rettighetene sine. Derfor er det viktig å bevisstgjøre dette temaet enda mer.

På bakgrunn av dette har forfatteren valgt å undersøke hvordan sosialarbeidere i barnevernet kan legge til rette for barnets rett til medvirkning. Det finnes ulike metoder i barnevernet som kan være aktuelle når det gjelder ivaretagelse av barnets rett til medvirkning. For eksempel flip-over metoden, utviklingsstøttende dialog og Kvello-modellen. Denne oppgaven vil derimot se på familieråd som en metode for å tilrettelegge for barnets medvirkning. Familieråd er en metode som ble utviklet og etablert på New Zealand i 1989. Metoden har deretter spredt seg på tvers av landegrensene og i 2003 bestemte Barne- og likestillingsdepartementet at Norge skulle gjennomføre prosjektet “Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge”. Resultatet viste at familieråd er en metode som medvirker til å skape positive endringsprosesser hos dem det gjelder. På bakgrunn av dette besluttet departementet å satse videre på familieråd i Norge. Siden 2007 har mesteparten av kommunene i Norge fått opplæring i familieråd som metode og aktiviteten øker stadig (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Dette er en relativt ny metode som i stor grad inkluderer barnet i beslutningene. Barnet er hovedpersonen i familierådet og målet er å finne løsninger som kan være med å forbedre barnets situasjon (Vik, 2009). Familieråd er en unik metode som kan bidra til å ivareta barnets rett til medvirkning. Derfor vil denne bacheloroppgaven bidra til å belyse hvordan metoden fungerer med tanke på å legge til rette for barns deltakelse i barnevernet.

Problemstillingen i denne bacheloroppgaven er følgende:

“Hvordan kan sosialarbeidere i barnevernet legge til rette for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt gjennom metoden familieråd?”

1.2 Relevansen for sosialt arbeid

Som sosialarbeider har man et ansvar for å representere de sårbare gruppene i samfunnet vårt. Dette er man bundet av gjennom FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (2015) hvor det står at *“Yrkesutøveren har et særskilt ansvar for å bistå de som ikke selv kan ivareta egne behov og interesser”* (Fellesorganisasjonen, 2015). Barn kan defineres som en slik gruppe, derfor retter denne bacheloroppgaven søkelyset mot barn og deres rettigheter. I oppgaven har undertegnede valgt å vinkle temaet opp mot barnevernet i Norge, da det er en arbeidsplass for mange sosialarbeidere. Jobben i barnevernet bygger på sosialt arbeids verdigrunnlag i og med at de ansatte som jobber der viser omsorg, anerkjennelse og tillit til familier som står i en vanskelig livssituasjon (Fellesorganisasjonen, 2015). I tillegg er brukermedvirkning et tema som har vært fremtredende i løpet av hele studieløpet på NTNU og som er viktig å ivareta i jobben som sosialarbeider. På bakgrunn av dette er temaet og problemstillingen som tas opp og undersøkes i denne oppgaven relevant for faget sosialt arbeid og jobben som fremtidig sosialarbeider.

1.3 Oppgavens videre oppbygging

Oppgaven er delt inn i flere kapitler. Metodekapittelet inkluderer forfatterens egen for forståelse av barnevernet og barns medvirkning. Videre i metodekapittelet vil det komme fram hvordan litteraturen ble valgt ut. I teori- og litteraturdelen vil det utdypes hva som ligger i barnets rett til medvirkning og hvorfor denne rettigheten er så sentral i samfunnet vårt. Videre vil maktaspektet og anerkjennelse som er to sentrale teoretiske begreper bli beskrevet. Forfatteren vil også gå mer inn på hva som kjennetegner familieråd som metode i teori- og litteraturdelen. I diskusjonsdelen vil problemstillingen bli besvart med utgangspunkt. Det vil blant annet diskuteres hva som er positivt med familieråd som metode, hva som er utfordringene til metoden og hva som eventuelt kan forbedres. Til slutt vil forfatteren oppsummere og komme med egne refleksjoner i avslutningen.

2. Metode

2.1 Forforståelse

Forfatterens forforståelse angående barnevernet i Norge og barns medvirkning er hovedsakelig basert på det som kommer fram i media og det som er erfart og lært gjennom studieløpet på NTNU. I media leser man ofte om hendelser som ikke er særlig gode i barnevernet. Det bidrar til å skape et negativt bilde av barnevernet. På en annen side har ikke de ansatte i barnevernet den samme muligheten til å uttale seg til media på grunn av taushetsplikten. Derfor er ikke nødvendigvis det som media viser og forteller, hele sannheten. Likevel vil det man leser i media ligge i underbevisstheten og gjøre at man kanskje er mer kritisk til barnevernets praksis.

Gjennom studiet Sosialt arbeid på NTNU har forfatteren av denne oppgaven lært enda mer om barnevernet i Norge og gått dypere inn i hva de faktisk jobber med. På den måten får man en annen forståelse for hvor krevende og viktig jobben i barnevernet er. Forelesninger og egenstudier har bidratt til å gi et mer nyansert bilde av barnevernet i Norge. Blant annet at man som sosialarbeider i barnevernet er forpliktet til å ivareta menneskerettighetene samt sørge for å følge etiske prinsipper. I tillegg er det et overordnet fokus på brukermedvirkning både som student og videre inn i arbeidslivet uavhengig av hvor i det offentlige hjelpeapparatet man jobber.

2.2 Litteraturstudie - en kvalitativ metode

Denne bacheloroppgaven er en litteraturstudie hvor man samler inn relevant litteratur og bruker denne litteraturen til å drøfte problemstillingen man har valgt. Ingeborg Støren (2013) definerer litteraturstudie som en form for systematisering av kunnskap. Dette innebærer å søke, samle, vurdere og sammenfatte kunnskapen. For å finne gode kilder til en litteraturstudie må man være kreativ og foreslå flere søkeord. Det er også lurt å søke i ulike databaser for å nå ut til flere ulike kilder (Støren, 2013). En litteraturstudie er en god metode hvor man kan opparbeide seg mer kunnskap om et tema eller felt som man er interessert i å vite mer om. Gjennom å finne relevante artikler lærer man mye om hva som er blitt forsket på tidligere og hva som er argumentene til disse forskerne. Deretter kan man også selv reflektere over det man har lest og senere bidra til mer kunnskap på området. En litteraturstudie er i likhet med blant annet intervju og observasjon en kvalitativ metode. Den kvalitative metoden

er kjennetegnet ved at man går i dybden på et felt som man er interessert i å undersøke nærmere. Metoden tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som man ikke kan tallfeste (Dalland, 2012).

2.3 Litteratursøk

I søket etter vitenskapelige artikler ble Oria først og fremst brukt som søkemotor.

Undertegnede var i tillegg innom blant annet Google Scholar, men opplevde Oria som mer oversiktlig. For å finne relevante artikler ble det brukt ulike søkeord. Blant annet ble det brukt ord som brukervedvirkning, barn, medvirkning, barnevernet, familieråd, makt og deltakelse. Det kom opp veldig mange treff på artikler om makt og brukervedvirkning, men det opplevdes som mer utfordrende å finne et godt utvalg av artikler om familieråd. Dette kan henge sammen med at det fortsatt er en relativt ny metode i barnevernet. Likevel var artiklene om familieråd veldig nyttige og gode artikler som ble tatt i bruk i denne bacheloroppgaven. Gjennom å prøve seg frem med ulike kombinasjoner av ord er det enkelt å enten kunne avgrense eller utvide søket. Ved å bruke Oria som oppslagsverk er det også enkelt å se hvilke artikler som er fagfellevurdert, fordi man har mulighet til å velge å sortere kildene etter hva som er fra fagfellevurderte tidsskrift. Dette gjør kildene mer pålitelige i og med at artiklene er vurdert og godkjent av to eller tre uavhengige eksperter innenfor fagfeltet (Utdanningsforskning.no, 2016). Denne funksjonen var nyttig, spesielt i de tilfellene der man får opp veldig mange forskjellige treff, fordi da er det som sagt lettere å avgrense søket og få opp artikler som er definert som fagfellevurdert.

En del av informasjonen ble også funnet fra lærebøker og andre kilder. Disse kildene ble anvendt i oppgaven. Ifølge Dalland (2012) er lærebøker et godt utgangspunkt for å få oversikt over temaet du har valgt (Dalland, 2012). Gjennom studieløpet på NTNU har man eksamen i et emne om barnevern. Med bakgrunn i dette emnet, HSAR2006, har forfatteren derfor lest flere bøker som er relevant for temaet i denne bacheloroppgaven. Likevel var det flere bøker som var relevante for oppgaven, men som det ikke var mulig å låne på grunn av dagens situasjon med COVID-19 viruset og hvor biblioteket på NTNU ikke er åpent. Det gjorde også at minst en av bøkene som er anvendt i denne oppgaven er eldre utgaver, fordi det var den eneste utgaven som lå tilgjengelig på internett. Dette kan være en begrensning for oppgaven med tanke på at en nyere utgave muligens ville inneholdt litteratur som er mer oppdatert og dermed mer relevant for dagens situasjon. På en annen side kan det også være få eller mindre

betydningsfulle endringer i en ny utgave og da vil det ha liten eller ingen betydning for oppgaven.

3. Teori og litteratur

I dette kapittelet skal barnets rett til medvirkning og hva som ligger i denne rettigheten sees nærmere på. Videre vil maktaspektet og anerkjennelse bli beskrevet. Dette er to sentrale teoretiske begreper i oppgaven og som vil bli brukt til å drøfte problemstillingen. Hva som kjennetegner familieråd som metode vil også bli beskrevet nærmere i denne delen av oppgaven.

3.1 Barns medvirkning

Som nevnt innledningsvis er barnets rett til å bli hørt grunnlovsfestet i Grunnlovens § 104 (Grunnloven, 1814). Denne rettigheten innebærer at barnet skal få lov til å uttale seg, at barnet blir lyttet til og at det som barnet sier faktisk blir tatt hensyn til. Bestemmelsen ivaretar barnets autonomi, som betyr at barnet skal få mulighet til å påvirke beslutninger om seg selv. Et viktig prinsipp er også at grunnlovsbestemmelsen pålegger offentlige myndigheter, slik som for eksempel barnevernet, en plikt til å lytte til det barnet har å si (NOU 2017: 8). Barnevernet har et ansvar for å gi barnet tilstrekkelig med informasjon slik at forutsetningene for å gjøre seg opp en mening er tilstede. Deretter er det barnet selv som bestemmer om det ønsker å uttale seg eller ikke. Dersom barnet ønsker å uttale seg har barnevernet en lovpålagt plikt til å høre på det barnet sier og videre ta hensyn til dette i vurderingene som blir tatt.

Barnets rett til medvirkning er også lovfestet i internasjonal rett gjennom FNs barnekonvensjon som Norge har ratifisert og derfor er forpliktet til å følge.

Barnekonvensjonen artikkel 12 (1989) sier at *“Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet”* (Barnekonvensjonen, 1989). Som nevnt innledningsvis skal barn alltid få muligheten til å uttale seg i saker som berører dem. På en annen side har ikke barnet en plikt til å si sin mening. Det skal være frivillig å uttale seg og barnet skal kunne uttrykke seg fritt. Det er den voksne som jobber i barnevernet som har ansvaret for å gi barnet god og nødvendig informasjon slik at barnet kan avgjøre om han eller hun ønsker å uttale seg. Den voksne har også et ansvar for å ufarliggjøre situasjonen slik at barnet føler seg trygg nok til å

delta. Gjennom å være åpen, inkluderende, respektfull, barnevennlig og ansvarlig skal den voksne legge til rette for barnets medvirkning (Utdanningsdirektoratet, 2017). Barnets rett til å bli hørt og få mulighet til å medvirke i egen sak betyr ikke at det er barnet som skal ta de endelige beslutningene. Sosialarbeideren skal foreta vurderinger som er til barnets beste etter Barnevernloven § 4-4 (Barnevernloven, 1992). Når disse vurderingene blir tatt skal barnets meninger og ønsker tillegges vekt samtidig som andre forhold spiller inn på den endelige beslutningen. Barnet skal bli informert gjennom hele prosessen slik at opplevelsen av å være en deltakende aktør alltid er til stede.

I tillegg er barnets rett til medvirkning lovfestet i Barnevernloven (1992) § 1-6 som sier at *“Alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven”* (Barnevernloven, 1992). Som nevnt tidligere er formålet med denne bestemmelsen å styrke barns medvirkning og innflytelse i barnevernet. Når barnet får mulighet til å medvirke bidrar man til å fremme barnets perspektiv. Rettssikkerheten til barnet vil også øke når barnet får anledning til å delta og medvirke i egen sak. Sosialarbeideren i barnevernet har en nøkkelrolle når det gjelder å få til et samarbeid med både barnet og foreldrene. Selv om retten til medvirkning er lovfestet er det den enkelte sosialarbeider sitt ansvar å utvikle en god relasjon til barnet slik at opplevelsen av å bli sett og hørt er tilstede. Det å gi informasjon til barnet er også en del av dette ansvaret. Et problem med tanke på barns medvirkning er at de som jobber i barnevernet ofte innhenter informasjon og snakker med andre fagpersoner, slik som for eksempel en lærer eller fastlegen, istedenfor å henvende seg direkte til barnet (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette er det viktig å være bevisst på, fordi det kan gjøre det vanskelig å ivareta barnets rett til å medvirke i egen sak.

Som denne oppgaven hittil har vist, er barn derfor godt beskyttet gjennom både norsk og internasjonal rett når det gjelder å bli hørt og få mulighet til å medvirke i egen sak. Likevel er det utfordrende for et barn å vite om disse rettighetene selv. Det betyr at det er de ansatte i barnevernet som er ansvarlige for å følge loven og ivareta barnets rettigheter.

3.2 Maktaspektet

Makt er noe som finnes i alle sosiale relasjoner mellom mennesker. Det finnes utallige tilnærminger til maktbegrepet og det kan både sees på som noe negativt og positivt (Askheim, 2012). Negative assosiasjoner til maktbegrepet knyttes ofte til misbruk av makt og det å måtte

tvinge noen til å gjøre noe de ikke har lyst til. Det positive ved maktbegrepet er ofte knyttet til muligheten man har til å hjelpe andre mennesker gjennom den makten man sitter på. Makt handler også i stor grad om å skape en endring (Universitetet i Oslo, 2013). Sosialfaglig arbeid innenfor, for eksempel barnevernet, innebærer utøvelse av makt og myndighet. Makten og innflytelsen man sitter på i form av å være profesjonsutøver skal man bruke til å hjelpe brukerne (Fellesorganisasjonen, 2015). Derfor er det viktig å være bevisst på hvordan makt man besitter og ikke minst hvordan man bruker denne makten i møte med brukerne av de offentlige tjenestene.

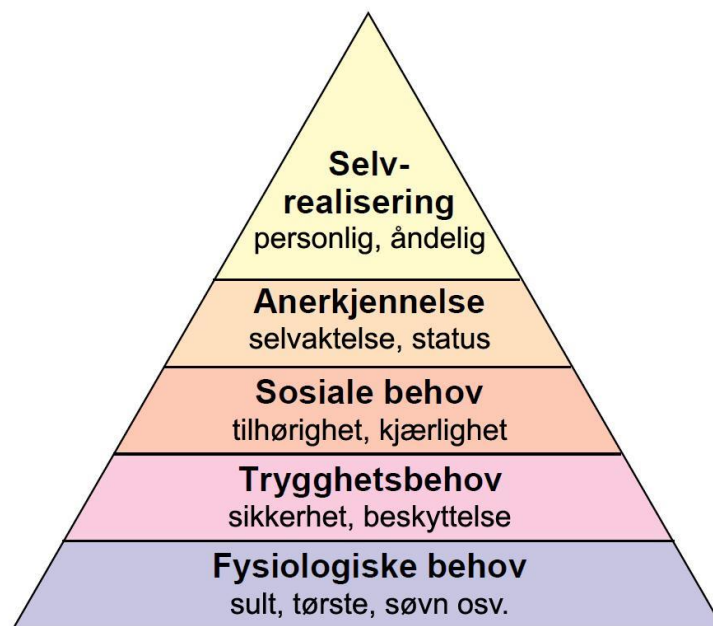
Barnevernet er både et hjelpeapparat og et maktapparat. Hjelperen har makt i form av å være i en profesjonsrolle. Dette vil påvirke relasjonen og samarbeidet med for eksempel barnet. Man kan føle seg hjelpeløse i møte med det offentlige hjelpeapparatet. Ofte havner man i en avmaktsposisjon fordi man er avhengig av hjelp. Hvem som får hjelp og hvor god denne hjelpen er, er det hjelpeapparatet og den enkelte yrkesutøver som har makt til å definere (Norvoll, 2001). I FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (2015) presiseres det at *“Yrkesutøveren har et særlig ansvar for å fordele makt og ansvar mellom yrkesutøver og bruker”* (Fellesorganisasjonen, 2015). Denne bevisstgjøringen er særlig viktig i arbeid med brukere som i mindre grad kan gi uttrykk for egne ønsker og behov (Fellesorganisasjonen, 2015). Dette kan for eksempel være barn. Barn kan være ekstra sårbare med tanke på at de ikke har de samme erfaringene som en voksen og dermed ikke like stor gjennomslagskraft. I tillegg vil sosialarbeideren ha både faglig og juridisk kompetanse på området som barnet ikke har. Dette kan bidra til å skape en asymmetrisk relasjon dersom man som sosialarbeider ikke er bevisst på det i møte med barnet. Derfor har også sosialarbeideren i barnevernet et særskilt ansvar for å bruke makten sin, på en god måte slik at relasjonen til barnet oppleves som trygg og tillitsfull.

På bakgrunn av dette er det sannsynlig at maktaspektet kan ha innvirkning på barnets rett til medvirkning. Som profesjonsutøver har man det fulle ansvaret for å bruke makten man besitter til det beste for barnet. Hvordan man selv er som person uavhengig av yrkestittel er også avgjørende for hvordan et barn blir møtt og graden av medvirkning ivarett.

3.3 Anerkjennelse

Alle mennesker har grunnleggende behov som må oppfylles for å føle seg realisert som menneske. Anerkjennelse er et sentralt menneskelig behov ifølge Abraham Maslows

behovspyramide (Bolman & Deal, 2014). Maslows behovspyramide er en av de første teoriene som prøvde å forklare og rangere menneskers behov i et system. Flere nyere teorier om menneskelig behov har blitt videreutviklet og inspirert av behovspyramiden. Ifølge teorien må et menneske oppfylle alle behovene i pyramiden fra bunnen og opp for å kunne realisere seg selv (Bolman & Deal, 2014). Det vil si at det ikke er mulig å hoppe over et behov i pyramiden. Anerkjennelse er derfor essensielt å forstå som et viktig behov, også for barn. Se figur 1 av Maslows behovspyramide under.

Figur 1: Maslows behovspyramide (Bjørn Norheim)

Anerkjennelse handler om å møte mennesker med respekt. Det er en viktig verdi innenfor faget sosialt arbeid og noe alle som jobber i helse- og sosialsektoren skal bidra til å ivareta. Gjennom å bli sett og anerkjent som individ kan alle sammen utvikle seg som mennesker. Som sosialarbeider i barnevernet er det særlig viktig å anerkjenne sårbare grupper slik som barn, fordi de kan ha få opplevelser av anerkjennelse fra tidligere (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Aamodt (2013) omtaler anerkjennelse som å respektere andre mennesker og vise at hans eller hennes opplevelser er grunnleggende (Aamodt, 2003). Dette kan knyttes til barns medvirkning i barnevernet. Gjennom en anerkjennende holdning viser man som sosialarbeider at man tar barnets meninger på alvor og det er viktig for opplevelsen av å bli sett og hørt.

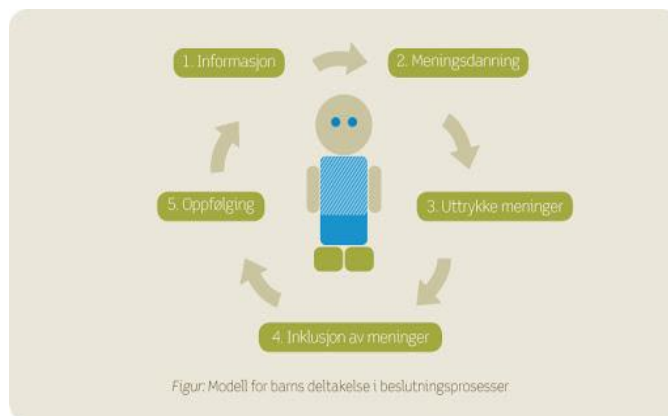
Det å bli anerkjent er viktig for alle mennesker. Som medmenneske kan man vise anerkjennelse til andre gjennom kjærlighet, solidaritet og rettigheter. Anerkjennelse gjennom

kjærighet er ofte knyttet til familierelasjonen, som er en gjensidig relasjon uten betingelser. Denne formen for anerkjennelse er spesielt viktig for barns utvikling. Når man snakker om anerkjennelse gjennom solidaritet, så knytter man det ofte til å være en del av et fellesskap. Det handler om å bli verdsatt som menneske og oppleve at man er verdifull for andre. Anerkjennelse av rettigheter handler om å ha en rettsstatus i samfunnet og på den måten bli respektert og være et selvstendig individ (Ellingsen & Skjefstad. 2015).

3.4 Familieråd som metode

Familieråd er en metode som hovedsakelig brukes i barnevernet, men metoden kan også brukes i for eksempel skole, psykisk helsevesen og kriminalomsorgen (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2017). Det er frivillig om familien ønsker å delta på et slikt familieråd. Denne metoden inkluderer barnets nærmeste familie og eventuelt andre nære kontaktpersoner som for eksempel lærer, besteforeldre, venner og naboer. Målet er å sammen diskutere hva som skal til for å bedre situasjonen for barnet. Deretter skal familien presentere hva de har diskutert og utarbeide en skriftlig plan som både skal følges opp av familien og barnevernet. Det unike med denne metoden er at barnevernet ikke deltar under selve diskusjonen med barnet, nærmeste familie og andre viktige støttepersoner. På den måten kan familieråd som metode også bidra til å jevne ut maktbalansen mellom det offentlige hjelpeapparatet og familien (Vik, 2009).

Et viktig prinsipp i familieråd som metode er at barnet i stor grad blir inkludert i beslutningene. En av de fem hjørnesteinene ved familieråd som metode er barns deltakelse. Det er de voksne som har ansvaret for å tilrettelegge for deltakelsen og etterspørre barnets mening (Vik, 2009). I bildet nedenfor ser man hvordan en voksen kan inkludere barnet i hele beslutningsprosessen. Dette gjøres gjennom å gi informasjon, og på bakgrunn av denne informasjonen kan barnet danne seg en mening, deretter uttrykke sine meninger, før meningene vil bli inkludert i prosessen og videre fulgt opp. Denne modellen er både aktuell i familieråd, men også generelt i barnevernet med tanke på inkludering av barn i saker som berører dem.

**Figur 2: Modell for barns deltakelse i beslutningsprosesser
(Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2008)**

Gjennom utstrakt bruk av familieråd er målet å sette barnets medvirkning i sentrum. Ved å ta i bruk familieråd ønsker man å gi barnet et større medansvar. Dette er derfor en metode som har tatt brukermedvirkning spesielt på alvor (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Økt delaktighet og medansvar kan oppleves som positivt både for selvfølelsen til barnet og relasjonen til det offentlige hjelpeapparatet. På bakgrunn av dette mener undertegnede at familieråd er et viktig virkemiddel for å legge til rette for barnets rett til medvirkning. I diskusjonsdelen vil forfatteren ta for seg fordelene og ulempene ved familieråd med tanke på å legge til rette for og å ivareta barnets medvirkning. Det vil også bli gått nærmere inn på hva som kan forbedres i familierådsmodellen for å bedre ivareta retten til medvirkning.

4. Diskusjon

Familieråd - en metode som inkluderer barnet i større grad?

Familieråd er en ny metode i barnevernet. Ifølge Saus, Jenssen og Strandbu (2017) brukes familieråd relativt lite i norsk barnevern enda, selv om private og offentlige aktører uttrykker stor begeistring for metoden (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017). Familieråd vil kunne styrke barnets medvirkning og posisjon i barnevernet. Dette er fordi, som nevnt tidligere i teorien over: familieråd er en metode som i stor grad inkluderer barnet i beslutningene. Derfor vil mer bruk av familieråd i barnevernet bidra til å kunne ivareta barnets rett til medvirkning i større grad. I familieråd er det barnet som er i sentrum. Følelsen av å være i sentrum og dermed betydningsfull for andre er viktig for å vise barnet anerkjennelse.

4.1 Anerkjennelse av barnets perspektiv

Anerkjennelse av rettigheter handler om å bli respektert og få lov til å være et selvstendig individ. Norge er et demokratisk velferdssamfunn, likevel er det mange som ikke får oppfylt sine rettigheter. For eksempel når barn ikke blir gitt mulighet til å medvirke i saker som berører dem. Ved at sosialarbeidere ikke anerkjenner barnets rettigheter vil utviklingen av barnets selvrespekt være utfordrende (Ellingsen & Skjefstad, 2015). I tråd med Maslows behovspyramide vil følelsen av å være en betydningsfull aktør bli svekket dersom den voksne ikke prioriterer å se og høre barnet. Når man aldri blir inkludert kan det også føre til at man trekker seg unna ved senere anledninger. Bakke og Holmberg (2014) presiserer at barn som opplever å bli anerkjent vil få positive følger når det gjelder identitetsutvikling. De påpeker også at barnet kan oppleve skam og sinne ved å ikke bli verdsatt (Bakke & Holmberg, 2014). Å vise at man anerkjenner barnet kan gjøres på ulike måter. Familieråd er en metode hvor barnet tidlig blir inkludert og hvor hele prosessen dreier seg om å finne de beste løsningene for barnet. Følelsen av anerkjennelse vil derfor stå sterkt dersom det tilrettelegges for mer bruk av familieråd i barnevernet.

I FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (2015) er menneskeverd definert som en av verdiene som sosialarbeideren er forpliktet til å ivareta (Fellesorganisasjonen, 2015). Alle mennesker har den samme verdien og retten til livets goder. Dette gjelder også barn. Et barn har like mye rett til å bli hørt som en voksen, men det kan lettere bli glemt med tanke på at barnet selv ikke alltid evner eller forstår at han eller hun må si ifra eller gjøre motstand. Derfor er det viktig at sosialarbeidere i barnevernet er bevisst på barnets rettigheter og bruker makten i form av å være profesjonsutøver til å fremme disse rettighetene.

4.2 Barnet som reell aktør

Alle barn skal behandles som reelle aktører, men det er viktig at både barnet og sosialarbeideren er innforstått med at det er den profesjonelle part som sitter med ansvaret for den endelige avgjørelsen. Dersom et barn føler seg presset til å uttale seg og ikke blir betrygget på at ansvaret ligger hos barnevernet, så kan det bidra til at barnet i verste fall ikke tør å uttale seg i det hele tatt. Angel (2010) mener at utfordringen for sosialarbeidere i barnevernet ligger i å se barn som selvstendige individer, men samtidig ikke frarøve barnet retten til å ikke ville svare (Angel, 2010). Sosialarbeideren vil gjennom å gi tilstrekkelig og tilpasset informasjon til barnet bidra til å skape trygge rammer for medvirkning. I Ot. prp. nr.

44 (1991-1992) presiseres det at barnevernet skal ivareta barnets interesser som borgere (Barne- og familiedepartementet, 1991-1992). For å ivareta barnets rettigheter må man i større grad legge vekt på inkludering og deling av informasjon. Det er mye barnet ikke trenger å høre med tanke på beskyttelse og ivaretagelse av barnets beste, men faktum er at barnet er en reell aktør i saken og har krav på å bli involvert i en eller annen grad. Retten til medvirkning innebærer som nevnt å få informasjon om saken. Ved å få informasjon blir man med en gang anerkjent som en aktør i saken og det er viktig for barnets selvfølelse og videre selvrealisering.

Angel (2010) påpeker i sin studie at barn er eksperter i eget liv og sitter på mye kunnskap om hva som kan være best for dem. Barn bør i større grad behandles som subjekter og være part i egen sak versus et objekt som observeres utenfra. Dette kan være utfordrende å få til i praksis, fordi det ligger en spenning mellom å behandle barnet som aktør og barnevernets profesjonelle ekspertise. Angel (2010) kaller det for en paternalismeutfordring. Det betyr at barnevernet kan velge å se bort fra barnets ønsker og synspunkter, på bakgrunn av en overbevisning om at barnevernet vet best (Angel, 2010). Ut ifra den profesjonsrollen man har så sitter man med mye kunnskap som er helt sentral og viktig for avgjørelsene som skal tas. Det gjør at man også har mye makt i relasjonen til for eksempel barnet. Dersom man ikke er kritisk til makten man har i form av å være sosialarbeider i barnevernet så kan man i verste fall bidra til å undertrykke barnets rettigheter. Angel (2010) påpeker også at barn er sosiale aktører som har ulike strategier for å mestre sin virkelighet. Ved å erkjenne at barnet sitter med mye kunnskap om seg selv og sitt liv, vil barnevernet ved å inkludere barnet kunne fatte gode beslutninger (Angel, 2010).

Ved å legge til rette for mer bruk av familieråd i det norske barnevernet kan barnets opplevelse av å bli sett på som en reell og kompetent aktør øke. Det vil kunne bidra til å anerkjenne barnets perspektiv ved at det er en metode som i stor grad henvender seg til barnet. Alle mennesker, inkludert barn, har et behov for å bli sett og hørt. Dette er en følelse som det kan være lett å ubevisst undertrykke i det offentlige hjelpeapparatet, fordi i form av å være profesjonsutøver så vet man hva som skal skje og hva man må gjøre. Ved å ta i bruk familierådsmetoden viser man at barnet og familien står i sentrum i barnevernet og at meningene deres blir tatt på alvor. På denne måten flyttes noe av makten fra profesjonsutøveren til brukeren. Det kan deretter skape en tillitsfull og god relasjon for det videre samarbeidet.

4.3 Hva er positivt med familieråd som metode?

I Saus, Jenssen og Strandbu (2017) sin studie om barnevernsarbeideres erfaringer fra familieråd kommer det fram at de ansatte i barnevernet ser det som positivt å la brukerne medvirke i beslutninger som er av betydning for eget liv. Den samme studien viser til at familieråd er en metode som er ønskelig i barnevernet, blant annet fordi det er en metode som i større grad bidrar til å omfordele makt fra profesjonsutøver til bruker (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017). Dette er en metode som i stor grad er brukerrettet og det er et viktig prinsipp i faget sosialt arbeid. Svanhild Vik (2009) påpeker i sin studie at familieråd tar sikte på å styrke barnets medvirkning samt å bidra til økt selvstendighet på lengre sikt gjennom økt kompetanse, mobilisering av ressurser og å skape åpenhet med tanke på innsats og ansvarsfordeling. Ofte har brukerne og de ansatte i barnevernet ulik virkelighetsoppfatning. Gjennom familieråd kan man diskutere sammen og dermed skape en felles problemforståelse (Vik, 2009). Familieråd kan oppleves mindre fremmed for familien og gi en følelse av kontroll over en vanskelig situasjon. I tillegg til å være en likeverdig arena hvor blant annet barnet i større grad føler seg inkludert. Barnet blir ikke kun en tilskuer, men en aktiv deltaker i vurderingen.

På bakgrunn av erfaringer med familieråd forteller barnevernsansatte at de opplever det som betydningsfullt for barnet å være i sentrum av familierådet. Det er positivt at så mange i barnets nettverk deltar på familierådet og at de lytter til det barnet har å si, samtidig som de selv deltar i dialogen. Opplevelsen av at mange bryr seg er også veldig positivt for barnet (Jenssen, Strandbu, Thørnblad & Holten, 2014). Dette bekreftes også i Saus m.fl. (2017) sin studie. Der kommer det fram at barnet opplever å bli hørt og sett i stor grad gjennom familierådsarbeid. Barnet ser hvor mange som bryr seg på tross av egne problemer. I tillegg oppleves det som viktig og positivt for barnet at familien og nettverket faktisk kan møtes og samarbeide om å forbedre livssituasjonen til barnet (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017).

Familieråd er en metode som åpner opp for en mer åpen dialog med barnet og familien. På den måten vil sosialarbeideren se flere aspekter ved familiens liv. Det vil bidra til at barnevernets vurderinger er basert på enda bredere erfaring og kunnskap. På den måten kan avgjørelsene som barnevernet tar oppleves som mindre inngripende, fordi barnet og familien i mye større grad har deltatt gjennom hele prosessen i familierådet. I Saus m.fl. (2017) sin

studie fremhever barnevernsarbeidere blant annet at familierådsmetoden gir dem mulighet til å i større grad vektlegge relasjoner og prosesser i arbeidet. I tillegg oppleves det som positivt at metoden er sterkt brukerrettet, samt at de ansatte får mulighet til å utforske nye måter å arbeide på (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017). Det er en kreativ metode som utfordrer de ansatte i barnevernet i hvordan de organiserer arbeidet på. Familieråd er en metode som vil kreve mer tid og ressurser av de ansatte, men gevinsten er økt brukermedvirkning i barnevernet. I tillegg vil familieråd i stor grad kunne ivareta barnet som rettssubjekt.

4.4 Hva kan være utfordringene til familieråd som metode?

Det er naturlig for de fleste barn å føle seg tryggere blant nære familiemedlemmer og venner. I disse tilfellene kan derfor familieråd være en nyttig og god metode for å styrke barnets deltakelse i barnevernssaker, selv om sosialarbeideren ikke er fysisk tilstede. På en annen side kan noen barn føle seg tryggere på å si sin mening dersom en sosialarbeider eller en som ikke kjenner barnet og familien fra før er tilstede i rommet. Dette kan være tilfellet i saker hvor barnet er redd for å for eksempel skuffe mammaen eller pappaen sin ved å gi uttrykk for sin egen mening. Disse dilemmaene blir bekreftet i Jenssen, Strandbu, Thørnblad og Holtan (2014) sin studie hvor det påpekes at barnets foreldre kan oppleve et sinne ovenfor tidligere avgjørelser som barnevernet har tatt. De påpeker at familieråd kan være utfordrende når det gjelder ivaretagelse av barnet fordi en av foreldrene kan opptre dominerende og "ta over" hele familierådet eller så kan en negativ innstilling være ødeleggende (Jenssen, Strandbu, Thørnblad & Holtan, 2014). Med tanke på at sosialarbeideren selv ikke deltar på familierådet kan det oppleves som vanskelig å identifisere slike problem. Det er derfor veldig viktig å snakke med barnet om slikt før familierådet iverksettes. I tillegg er det viktig å være bevisst på prinsippet om barnets beste og at barnets rett til medvirkning ikke kan gå på bekostning av retten til beskyttelse. Det vil være naturlig å avgjøre om for eksempel foreldrene skal delta i familierådet gjennom en dialog med barnet (Jenssen, Strandbu, Thørnblad & Holtan, 2014). På den måten blir barnet inkludert i beslutningen som tas, samtidig som barnets beste ivaretas.

4.5 Hva kan forbedres med familieråd for å bedre ivareta barnets rett til medvirkning?

Hvorvidt barnets stemme blir anerkjent i familierådet, avhenger av de andre deltakerne. Dette kan ikke sosialarbeideren kontrollere, ettersom han eller hun ikke deltar på familierådet selv. For at barnets rett til medvirkning skal bli så godt ivare tatt som mulig gjennom familieråd må

sosialarbeideren tilrettelegge for dette. Ved å snakke med barnets støttepersoner om deres ansvar kan man skape en bevisstgjøring når det gjelder hvordan man skal hjelpe barnet å komme med egne synspunkter under selve familierådet (Jenssen, Strandbu, Thørnblad & Holtan, 2014). Godt forarbeid er viktig og vil være avgjørende for om man lykkes med metoden familieråd. Sosialarbeideren kan derfor bedre ivareta barnets rett til medvirkning ved å ha et enda større fokus på forarbeidet til familierådet. Dette bekreftes i Jenssen m.fl. (2014) sin studie om saksbehandleres dilemmaer knyttet til barns deltakelse i familieråd (Jenssen, Strandbu, Thørnblad & Holtan, 2014). Gjennom å snakke med barnet om hva som skal skje kan man bidra til å forberede barnet og på den måten unngå eventuelle skuffelser i etterkant av familierådet. For at barnet skal få en opplevelse av å bli hørt i familierådet må sosialarbeideren på forhånd legge inn tid og ressurser på å involvere alle aktørene som skal delta i familierådet. Det kan være utfordrende å legge til rette for slikt grundig forarbeid, ettersom det er veldig høyt arbeids- og tidspress i barnevernet fra før av (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017). I slike tilfeller må man bruke makten man har i form av å være profesjonsutøver i barnevernet til det beste for brukerne av tjenestene. Som sosialarbeider er man forpliktet til å følge FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (2015) hvor det står at man skal melde fra dersom arbeidsoppgavene ikke er faglig eller etisk forsvarlig (Fellesorganisasjonen, 2015). Det vil si at dersom man ser at tiden og ressursene ikke strekker til og det gjør at for eksempel barnets rettigheter ikke blir ivaretatt, så skal man si ifra.

En annen utfordring for å få til et godt arbeid med familieråd og på den måten i større grad involvere barnet, er organiseringen av barnevernkontorene i Norge. Stadige utskiftninger av saksbehandlere i barnevernet gjør det vanskelig å følge opp familierådsarbeid. Nye saksbehandlere vil ikke ha den samme oversikten over saken og det påvirker hvordan man vurderer hva som er oppnådd med familierådsarbeidet. På den måten kan den maktforskyvningen som familieråd kan legge til rette for, forsvinne, og familierådet og den videre planen får mindre verdi (Saus, Jenssen & Strandbu, 2017). Dette er uheldig, da familieråd er særlig brukerrettet og på den måten ivaretar barnet og familien i stor grad. Gjennom et større fokus på deling av informasjon, erfaring og kompetanse mellom ansatte i barnevernet vil det være lettere å ivareta brukerne av tjenestene. Som nyansatt vil det gjøre at man også føler seg mer forberedt når man skal møte barnet og familien. Dette er noe som bør legges til rette for på arbeidsplassen. Ved å bruke tid på å snakke sammen og reflektere over erfaringer man har vil det bidra til en bredere kompetanse som er viktig for det videre arbeidet

med barnet og familien. Her vil ledelsen ha større grad av myndighet og derfor et særskilt ansvar for å legge til rette for slik utvikling på arbeidsplassen (Fellesorganisasjonen, 2015).

5. Konklusjon

Barns medvirkning er en helt sentral rettighet i både internasjonal og norsk lov, som vist i teoridelen av denne oppgaven. Barnets rett til å bli hørt i saker som berører dem er derfor godt beskyttet. Likevel er det de voksnes ansvar å ivareta denne rettigheten. Dette ansvaret må man som sosialarbeider i barnevernet være ekstra bevisst på. Sosialarbeideren sitter på mye makt i form av å være en profesjonsutøver. Etisk riktig bruk og forståelse av denne makten er avgjørende for at barnets rett til å bli hørt blir godt nok ivaretatt. Forfatteren av denne oppgaven tenker at man som nyutdannet sosialarbeider vil ha et nytt, friskt blikk og derfor kan man også bidra til å synliggjøre hva som ligger i maktaspektet og barnets rettigheter når man senere kommer ut i arbeidslivet. Gjennom for eksempel kritisk refleksjon på arbeidsplassen kan måten man jobber på utfordres og forhåpentligvis forbedres, samt at kompetansen blant de ansatte heves ytterligere.

For å legge til rette for barnets medvirkning kan familieråd være en aktuell metode å benytte seg av. Familieråd er en metode som tross begeistring og entusiasme ikke benyttes i særlig stor grad i norsk barnevern enda. Metoden er fortsatt relativt ny og er dermed ikke godt nok implementert i arbeidslivet og blant de ansatte i barnevernet. Likevel har denne bacheloroppgaven vist at familieråd er en metode som har potensiale til å styrke barnets rettigheter, fordi den er brukerrettet og ikke minst så er det en metode som henvender seg direkte til barnet. Barnet er i sentrum av familierådet og metoden tar sikte på å i større grad involvere barnet i beslutningene som tas. Gjennom bedre tilrettelegging i det norske barnevernet og blant de ansatte vil familieråd være en metode som tar brukermedvirkning på alvor.

Barnevernet i Norge opplever utfordringer knyttet til både tid og ressurser, noe som kan være et hinder for gjennomføring av godt familierådsarbeid. Dette kan være en av grunnene til at familieråd ikke brukes i særlig stor grad i barnevernet. På en annen side er det viktig å se hvilke muligheter familieråd gir, spesielt for brukerne av de offentlige tjenestene. I denne oppgaven har det kommet fram at familieråd er en metode som blant annet kan utjevne maktbalansen mellom profesjonsutøver og bruker. Dette kan bidra til å skape en god og

tillitsfull relasjon til det offentlige hjelpeapparatet. Samtidig vil barnets følelse av å være en betydningsfull aktør styrkes. Utstrakt bruk av familieråd vil kunne bidra til å anerkjenne barnet og gjøre barnevernet i stand til å fatte gode beslutninger som tar hensyn til barnets mening. På bakgrunn av dette mener undertegnede at kravet om medvirkning i barnevernet også vil oppfylles i større grad ved mer bruk av familierådsmetoden.

6. Litteraturliste

Aamodt, L. G. (2003). Sosialt arbeid og anerkjennelse – en problematisering av grunnlagstenkningen i sosialt arbeid. *Nordisk sosialt arbeid*, (3). Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/33196300/sosialt_arbeid_og_anerkjennelse_en_problematisering_av_grunnlagstenkningen.pdf

Angel, B., Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer - en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Norges barnevern*, 3(87). Hentet fra: <https://www.idunn.no/file/pdf/44075139/art04.pdf>

Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfaglig arbeid*. (1. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Bakke, I. M. & Holmberg, L. (2014). Barns deltakelse i omsorgsovertakelser. *Norges barnevern*, 1(91). Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/66087184/barns_deltakelse_i_omsorgsovertakelser.pdf

Barnekonvensjonen. (1989). Konvensjon om barnets rettigheter (21-11-1989 nr. 1 Multilateral). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>

Barne- og familiedepartementet. (1991-1992). *Om lov om barneverntjenester* (Ot.prp.nr.44 (1991-1992)). Oslo: Departementet. Hentet fra: https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-44-199192/*?searchResultContext=1371&rowNumber=1&totalHits=352

Barne- og likestillingsdepartementet. (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)* (Prop. 169 L (2016-2017)). Oslo: Departementet. Hentet fra: <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-169-l-201617?searchResultContext=1809&rowNumber=1&totalHits=9826>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2008). Modell for barns deltakelse i beslutningsprosesser [digitalt bilde]. Hentet fra:

https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Hvordan_legge_til_rette_for_barns_deltakelse_familierad.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017, 29. august). Hvorfor bruke familieråd. Hentet fra: https://bufdir.no/Barnevern/Familierad/Hva_er_familierad/

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester. (LOV-2019-06-21-30). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bolman, L. G. & Deal, T. E. (2014). *Nytt Perspektiv på Organisasjon og Ledelse*. (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Bunkholdt, V., Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. (1. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Norges barnevern*, 89(1-2). Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/54806199/hvorfor_har_barnevernet_problemer_med_aa_se_og_behandle_barn.pdf

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I Ellingsen, I. T., Levin, I., Berg, B. & Kleppe, L. C. (Red.), *Sosialt arbeid - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget

Fellesorganisasjonen. (2015, mars). FOs yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1548957631/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Fellesorganisasjonen. (2017). Global definisjon av sosialt arbeid. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1315392->

1552640737/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Global%20definisjon%20av%20sosialt%20arbeid_NO.pdf

Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov. (LOV-1814-05-17). Hentet fra:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17/KAPITTEL_1-5#KAPITTEL_1-5

Jenssen, T., Strandbu, A., Thørnblad, R. & Holten, A. (2014). Saksbehandleres dilemmaer - utfordringer vedrørende barns deltakelse i familieråd om fosterhjem. *Fontene forskning*, 1(7).

Hentet fra: <https://fonteneforskning.no/pdf-15.26324.0.3.384a4ac019>

Norheim, B. (2017). Maslows behovspyramide [digitalt bilde]. Hentet fra:

<https://ndla.no/nb/subjects/subject:12/topic:1:183846/topic:1:183860/resource:1:85351>

Norvoll, R. (2001). Makt og avmakt. I Brodtkorb, E. & Rugkåsa, M. (Red.), *Mellom mennesker og samfunn* (2. utg., 2009). Oslo: Gyldendal Norsk forlag

NOU 2017: 8. (2017). *Særdomstoler på nye områder? Vurdering av nye domstolsordninger for foreldretvister, barnevernssaker og utlendingssaker*. Oslo: Justis- og

beredskapsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-8/id2542284/sec4>

Saus, M., Jenssen, T. & Strandbu, A. (2017). Mellom entusiasme og anvendelse - barnevernsarbeideres oppfatninger og erfaringer med familieråd. *Norges barnevern*, 1(94).

Hentet fra: https://www.idunn.no/file/pdf/66948160/mellom_entusiasme_og_anvendelse_-_barnevernsarbeideres_oppf.pdf

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre litteraturstudie*. (2. utg.).

Oslo: Cappelen Damm

Universitetet i Oslo. (2013, 10. februar). Makt kan være en produktiv kraft. Hentet fra:

<https://forskning.no/sosiologi-universitetet-i-oslo-helsetjenester/makt-kan-vaere-en-produktiv-kraft/653272>

Utdanningsdirektoratet. (2017). Veiledning til bruk av barnekonvensjonen i saksbehandlingen. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/regelverk/rundskriv/veiledning-til-bruk-av-barnekonvensjonen.pdf>

Utdanningsforskning.no. (2016). Slik merker vi artiklene våre. Hentet fra:

<https://utdanningsforskning.no/artikler/artikler-om-utdanningsforskning/hva-er-fagfelleverdert-artikkel/>

Vik, S. (2009). Familieråd i Norge - fra trylleformel til realisme. *Norges barnevern*, 86(3).

Hentet fra: <https://www.idunn.no/file/pdf/36045938/art02.pdf>

